

КУКОШ М.С.

аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Французький бульвар, 29, м. Одеса, Україна, 65044

E-mail: k.maks.s@rambler.ru

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

У статті розглянуто інституційні основи формування інвестиційного потенціалу країни та регіону. Досліджено стан та перспективи українського законодавства в сфері інвестування, а також організацію залучення та супроводу інвестицій на державному та регіональному рівні. Визначено необхідність систематизації інвестиційного законодавства України, підсумком якої повинно стати прийняття Інвестиційного Кодексу. Також обґрунтовано, що удосконалення потребує і сам процес залучення та супроводження інвестицій, а саме створення окремого органу на який було би покладено завдання сприяння іноземному інвестуванню як на державному, так і на регіональному рівні.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, регіональний розвиток, державне регулювання, законодавче забезпечення, Інвестиційний Кодекс

KUKOSH M.S.

Postgraduate

Institute Of Market Problems And Economic&Ecological Research of the

National Academy Of Sciences Of Ukraine

Frantsuzskiy Boulevard, 29, Odessa, Ukraine

E-mail: k.maks.s@rambler.ru

INSTITUTIONAL BASIS FOR THE FORMATION OF THE REGION'S INVESTMENT POTENTIAL

The article considers the institutional framework for the formation of the country and the region investment potential. The state and prospects of Ukrainian legislation in the field of investment, as well as the organization of attraction and support of investments at the state and regional level are investigated. The necessity of systematization of investment legislation of Ukraine, the outcome of which should be the adoption of the Investment Code. It is also grounded that the process of attracting and supporting investments, namely the creation of a separate body for which it would be assigned the task of promoting foreign investment both at the state and at the regional level, also needs to be improved.

It is determined that the necessary conditions for increasing the investment activity of domestic enterprises at the state level are the formation and implementation of a well-balanced investment policy, ensuring favorable business climate in the country, development of investment and infrastructure provision of investment processes, etc. At the level of regions and certain sectors of the economy, the development and implementation of regional and sectoral investment development programs should contribute to the effective implementation of investment activities.

It is expedient to create a special body that would engage in investment and support of investment projects at the state level, and also had its representative offices in all regions of Ukraine, which would be engaged in supporting local investment projects. This will enable the creation of an effective regional policy, the formation of investment attractiveness, and, thus, to ensure the receipt of investment resources.

Key words: investment, investment activity, regional development, state regulation, legislative support, Investment Code

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

На сучасному етапі розвитку світової економіки інтеграційні та глобалізаційні процеси, що спостерігаються в світовому господарстві визначають виключне значення інвестицій для становлення та розвитку вітчизняної економіки. Ефективне здійснення інвестиційної діяльності на сьогоднішній день є основою для розвитку економіки країни та регіону, а також для підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Необхідними умовами для підвищення інвестиційної активності вітчизняних підприємств на державному рівні є формування та реалізація виваженої інвестиційної політики, забезпечення сприятливого ділового клімату в країні, розвиток інвестиційного та інфраструктурного забезпечення інвестиційних процесів тощо. На рівні регіонів та окремих галузей економіки ефективному здійсненню інвестиційної діяльності має сприяти розробка

та реалізація регіональних і галузевих програм інвестиційного розвитку [1].

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Дослідженню питання формування інвестиційного потенціалу регіону та проблем, які виникають в процесі інвестиційної діяльності приділялось багато уваги з боку таких відомих вітчизняних вчених, як: М. Богуславського, Б.В. Буркинського, В.М. Осипова, О.І. Лайко, К. Гуменни, С. Гуткевича, В. Коссака, О. Савлука, В. Хопчана та ін.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження сучасного стану інституційного забезпечення в сфері інвестиційного розвитку регіону, дослідження наявних проблем, а також запропонування шляхів їх вирішення.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Інвестиції є одним з основних елементів, що впливають на розвиток економіки, сприяють ефективному функціонуванню виробничо-господарських процесів, забезпечують розширене відтворення ресурсів, дають можливість здійснювати нові науково-дослідні роботи, і реалізовувати проекти. Тому формування інвестиційної привабливості регіонів є надзвичайно важливим для подальшого розвитку та досягнення поставлених цілей багатьох країн світу. Вивчення та аналіз регіональної політики залучення інвестицій закордонних країн може бути корисним і для України. Використання світового досвіду залучення інвестицій у регіони країни, врахування особливостей розвитку, переваг та недоліків кожної з них дає можливість формування ефективної інвестиційної політики для регіонів України [2].

На сьогоднішній день нормативно-правова база регулювання інвестицій в Україні нараховує понад 100 різних нормативних документів. Умовно всі нормативні документи, що регулюють порядок здійснення капіталовкладень нерезидентами в Україні можна поділити на два основних блоки законодавства, а саме спеціальне інвестиційне законодавство та допоміжний блок, до якого входять нормативні документи, що здійснюють опосередкований вплив на інвестиційну діяльність [3].

До першого блоку умовно можна віднести спеціальне інвестиційне законодавство, базовими нормативно-правовими актами якого є міжнародні угоди в сфері інвестицій та окремі закони України в сфері інвестиційної діяльності. Серед основних нормативних актів першого блоку можна виділити: Вашингтонську Конвенцію 1965 р., Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про інститути спільного інвестування», «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» та ін.

Для підвищення захисту іноземних інвестицій Законом України від 16.03.2000 № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

Започаткуванням законодавчого врегулювання відносин у інвестиційній сфері в Україні стало прийняття Верховною Радою України законів України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" від 10 вересня 1991 року № 1540а-ХІІ [4] та "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ [5].

Згідно Закону України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" передбачається, що інвестиції, прибутки, законні права та інтереси іноземних інвесторів на території України захищаються державою. Закон гарантує іноземним інвесторам перерахування за кордон прибутків та інших сум, які вони на законних підставах отримали в результаті підприємницької діяльності на території України.

Закон України "Про інвестиційну діяльність" визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України. Законом декларується захист інвестицій та встановлюється державна гарантія стабільності умов здійснення інвестиційної діяльності, додержання прав і законних інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності [6].

Положення Закону України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР [7] визначають особливості режиму іноземного інвестування на території України, регулюють процедуру створення та особливості діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, а також види і форми здійснення таких інвестицій. Законом встановлюються гарантії, що у разі зміни законодавства, протягом десяти років з дня набрання чинності таким законодавством на вимогу іноземного інвестора застосовуються державні гарантії захисту іноземних інвестицій, зазначені в цьому Законі.

Спрямування Закону України "Про інститути спільного інвестування" [8] полягає в

забезпеченні залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів. Законом визначаються правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб'єктів. Згідно закону встановлюються вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про їх діяльність.

Основною метою Закону України "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" від 21 жовтня 2010 року № 2623-VI [9], який набрав чинності 1 січня 2012 року, є максимальне спрощення порядку отримання послуг суб'єктом інвестиційної діяльності в рамках "єдиного вікна" з метою підготовки та видачі пакета документів, який дає право на реалізацію інвестиційного проекту. Законом встановлюється норма, згідно якої уповноважений орган розглядає звернення заявника у п'ятиденний строк з дня його реєстрації та складає оперативний план дій щодо підготовки та реалізації інвестиційного проекту.

З метою спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та унеможливлення прояв ознак корупції при їх державній реєстрації 31.05.2016 прийнято Закон України № 1390-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій" [10].

Незважаючи на те, що спеціальне інвестиційне законодавство регламентує основні питання здійснення іноземного інвестування в Україні, багато питань, особливо щодо використання окремих інструментів державного регулювання інвестиційної діяльності, декларується іншими нормативними документами, які мають опосередковане відношення до залучення інвестицій (другий блок законодавства).

Другий блок нормативно-правових актів є набагато ширшим і включає у себе документи, що регулюють взаємовідносини у сфері зовнішньоекономічної, інноваційної, митної, податкової, валютної, бюджетної, кредитної, підприємницької та інших видів діяльності [3].

Отже, як можна побачити в Україні сферу інвестування регулює значна кількість законів та постанов, але вони не являють собою цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства. Національне законодавство у сфері регулювання інвестиційної діяльності нестабільне, нормативно-правова база зазнає постійних змін, оскільки в процесі її формування одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються, або їх положення знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах. Вирішенням даної проблеми може стати прийняття Інвестиційного Кодексу, який би систематизував інвестиційне законодавство, що значно полегшить для інвесторів ознайомлення з нормами регулювання іноземних інвестицій в Україні.

В Україні була спроба прийняття такого кодексу. 7 лютого 2002 р., на розгляд Верховної Ради було внесено проект Інвестиційного Кодексу України № 9048, розроблений Комітетом з питань економічної політики, однак він так і залишився тільки проектом. [11]

У 2012 р. робоча група Комітету з економічних реформ «Впровадження Національних проектів тв. Інвестицій» прийняла рішення про підготовку Інвестиційного Кодексу, який передбачав створення прозорої системи законодавства в сфері інвестування, але його так і не було прийнято.

Серед інститутів в Україні питаннями інвестиційної політики на державному рівні займаються: Президент України, Кабінет Міністрів України (валютно-кредитний комітет, відділ іноземних інвестицій та вільних економічних зон), Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції, Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків та торгівлі України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство економіки, Міністерство фінансів, Українська державна інвестиційна компанія, Фонд Держмайна, Державна митна служба, Головна державна податкова інспекція України. Перелічені органи влади поширюються на рівень органів місцевої виконавчої влади.

Крім того, постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.2016 р. № 740 утворено Офіс із залучення та підтримки інвестицій, основними завданнями якого є [12]:

- 1) створення механізму підготовки та реалізації інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" для забезпечення ефективності взаємодії з інвесторами, які діють в Україні, та активного залучення інвестицій, а також забезпечення співпраці державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні;
- 2) сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з метою вирішення проблемних питань, що виникають під час здійснення інвестицій в економіку України;

3) підготовка пропозицій щодо формування і реалізації інвестиційного потенціалу України, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в Україні, забезпечення захисту прав інвесторів; визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації інвестиційних проектів; підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо взаємодії з інвесторами; удосконалення нормативно-правової бази з відповідних питань.

Також, Указом Президента України від 29 серпня 2016 року № 365/2016 затверджено положення про Національну інвестиційну раду серед основних завдань якої можна виділити [13]:

1) розроблення пропозицій щодо стимулювання та розвитку інвестиційної діяльності в Україні;

2) формування привабливого інвестиційного іміджу України, у тому числі з урахуванням найкращої міжнародної практики;

3) сприяння формуванню основних напрямів державної політики щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні;

4) напрацювання пропозицій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України;

5) стимулювання іноземних та національних інвестицій в розвиток економіки держави;

6) вивчення ініціатив та потенційних пропозицій щодо інвестиційних проектів, а також практики взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами;

7) аналіз та узагальнення проблем, які перешкоджають інвестуванню в економіку України, підготовка пропозицій щодо шляхів їх вирішення, зокрема щодо заходів зі сприяння захисту прав інвесторів;

8) участь в опрацюванні проектів актів законодавства з питань інвестиційної діяльності.

До складу Ради входять: Голова Верховної Ради України (за згодою), Прем'єр-міністр України, Голова Національного банку України (за згодою), Перший віце-прем'єр-міністр України - Міністр економічного розвитку і торгівлі України, Міністр фінансів України, Міністр юстиції України, а також за згодою: представники українських та іноземних організацій та компаній, бізнесових кіл, експерти з питань залучення інвестицій, розвитку підприємництва, фахівці у галузі економіки, фінансів

На даний момент в Україні повноваження за реалізацію інвестиційної політики покладені на велику кількість установ, що призводить до ускладнення та неефективного управління інвестиційними процесами. На нашу думку доцільним є створення спеціального органу, який би займався залученням інвестицій та супроводженням інвестиційних проектів на державному рівні, а також мав свої представництва у всіх регіонах України, які б займалися супроводженням інвестиційних проектів на місцях. Це дасть можливість створити ефективну регіональну політику, формувати інвестиційну привабливість, а відтак і забезпечувати надходження інвестиційних ресурсів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Беручи до уваги світові тенденції, можна стверджувати, що на теперішньому етапі розвитку економіки, інвестиції займають провідне місце в економічному розвитку як країни в цілому, так і окремих її регіонів. Для України питання залучення інвестицій та формування інвестиційного потенціалу регіонів є життєво важливим. Слід зазначити що нормативно-правова база в сфері інвестування в Україні є досить розвиненою, але вона являє собою велику кількість розрізнених нормативно-правових актів, що значно ускладнює для інвесторів дослідження інвестиційного законодавства. На сьогодні є необхідність систематизації інвестиційного законодавства України, підсумком якої повинно стати прийняття Інвестиційного Кодексу. Також слід зазначити, що удосконалення потребує і сам процес залучення та супроводження інвестицій, а саме створення окремого органу на який було би покладено завдання сприяння іноземному інвестуванню як на державному, так і на регіональному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хопчан В.М. Сучасний стан та перспективи Державного регулювання Інвестиційної діяльності в Україні / В. М. Хопчан // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 11. - С. 20-23
2. Савлук О. В. Світовий досвід підвищення інвестиційної привабливості регіону на основі інституціонального регулювання / О. В. Савлук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. – С. 256–262.

3. Герзанич В. М. Шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні. / В. М. Герзанич, І. І. Черленяк, В. М. Бондаренко // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 10. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=904>
4. Про захист іноземних інвестицій: Закон України від 18.09.1991, № 1560-XII / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991, № 1560-XII / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
6. Інвестиційне законодавство: стан, проблеми, перспективи: роз'яснення від 08.05.2012 р. / Міністерство юстиції України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0015323-12>
7. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996, № 93/96-ВР / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
8. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 15.03.2001, № 2299-III / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>
9. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»: Закон України від 21.10.2010, № 2623-VI / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-17>
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій: Закон України від 31.05.2016, № 1390-VIII / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1390-19>
11. Веклич В. О. Теоретичні основи правового регулювання інвестиційної діяльності в харчовій промисловості / В. О. Веклич // Інтелект XXI. - 2015. - № 1. - С. 63-69.
12. Про утворення Офісу із залучення та підтримки інвестицій: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.10.2016, № 740 / Кабінет Міністрів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/740-2016-п>
13. Про Національну інвестиційну раду: Указ Президента України від 29.08.2016 р. №365/2016 / Адміністрація Президента України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/3652016-20441>

REFERENCES

1. Khopchan V.M. (2015) Suchasnyy stan ta perspektyvy Derzhavnoho rehulyuvannya Investytsiynoyi diyal'nosti v Ukrayini [Current state and prospects of the State regulation of investment activity in Ukraine]. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, 11, 20-23 [in Ukrainian].
2. Savluk O. V. (2012) Svitovyy dosvid pidvyshchennya investytsiynoyi pryvablyvosti rehionu na osnovi instytutsional'noho rehulyuvannya [World experience of increasing investment attractiveness of the region on the basis of institutional regulation]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, 2, 256–262 [in Ukrainian].
3. Herzanych V. M. (2015) Shlyakhy vdoskonalennya normatyvno-pravovoho rehulyuvannya inozemnoho investuvannya v Ukrayini. [Ways to improve regulatory and legal regulation of foreign investment in Ukraine.] *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, 10. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=904> [in Ukrainian].
4. Pro zakhyst inozemnykh investytsiy: Zakon Ukrayiny vid 18.09.1991, # 1560-XII [On Protection of Foreign Investments: Law of Ukraine dated 18.09.1991, No. 1560-XII]. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12> [in Ukrainian].
5. Pro investytsiynu diyal'nist': Zakon Ukrayiny vid 18.09.1991, # 1560-XII [On investment activity: Law of Ukraine dated 18.09.1991, No. 1560-XII]. *Verkhovna Rada Ukrayiny*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> [in Ukrainian].
6. Investytsiynе zakonodavstvo: stan, problemy, perspektyvy: roz'yasnennya vid 08.05.2012 r. [Investment legislation: status, problems, prospects: explanation from 08.05.2012.]. *Ministerstvo yustytsiyyi Ukrayiny*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0015323-12> [in Ukrainian].
7. Pro rezhym inozemnoho investuvannya: Zakon Ukrayiny vid 19.03.1996, # 93/96-VR [About the

regime of foreign investment: Law of Ukraine dated March 19, 1996, No. 93/96-BP]. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>

8. Pro instytuty spilnoho investuvannia: Zakon Ukrainy vid 15.03.2001, № 2299-III [On Joint Investment Institutions: Law of Ukraine dated March 15, 2001, No. 2299-III]. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17> [in Ukrainian].

9. Pro pidhotovku ta realizatsiiu investytsiinykh proektiv za pryntsyptom «iedynoho vikna»: Zakon Ukrainy vid 21.10.2010, № 2623-VI [On the preparation and implementation of investment projects on the basis of the "one-stop shop": Law of Ukraine dated October 21, 2010, No. 2623-VI] *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-17> [in Ukrainian].

10. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo skasuvannia oboviazkovosti derzhavnoi reiestratsii inozemnykh investytsii: Zakon Ukrainy vid 31.05.2016, № 1390-VIII [On amendments to certain legislative acts of Ukraine regarding the abolition of mandatory state registration of foreign investments: Law of Ukraine dated 31.05.2016, No. 1390-VIII] *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1390-19> [in Ukrainian].

11. Veklych V. O. (2015) Teoretychni osnovy pravovoho rehuliuвання investytsiinoi diialnosti v kharchovii promyslovosti [Theoretical basis of legal regulation of investment activity in the food industry] *Intelekt XXI, 1, 63-69* [in Ukrainian].

12. Pro utvorennia Ofisu iz zaluchennia ta pidtrymky investytsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.10.2016, № 740 [On the creation of the Office for attracting and supporting investments: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 19, 2013, No. 740] *Kabinet Ministriv Ukrainy*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/740-2016-p> [in Ukrainian].

13. Pro Natsionalnu investytsiinu radu: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 29.08.2016 r. №365/2016 [About the National Investment Council: Decree of the President of Ukraine dated August 29, 2016 # 365/2016] *Administratsiia Prezydenta Ukrainy*. Retrieved from <http://www.president.gov.ua/documents/3652016-20441> [in Ukrainian].